

Okras

v oblikovanju bivalnega in stavbnega pohištva

Oblikovanje bivalnega pohištva in Zgodovinski razvoj stavbnega in bivalnega pohištva

Višješolski študijski program: Oblikovanje materialov

Študijsko leto 2025 /2026

8. November

Prof. dr. Živa Deu

OKRAS = OKRASEK = ORNAMENT

kar kaj polepša, okrasi;
je celota likovnih elementov,
namenjenih olepšavi.

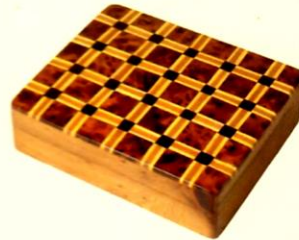
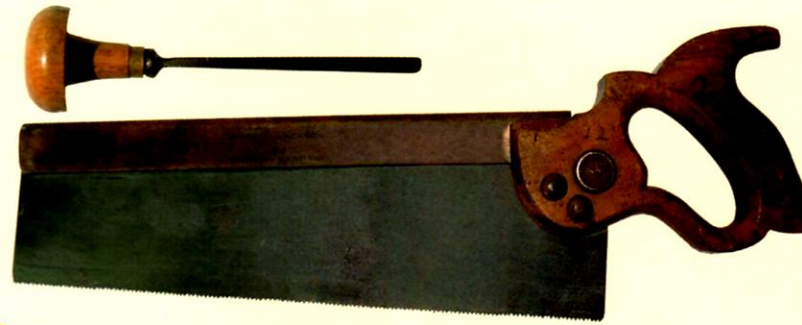

Jakna od buklea s ovratnikom
od perja, sako, kratke
bojarske od metalnih
srebrne metalne na
ogrnica ukraseni bis-
strassom, sve C
košuljo, Karl Lager-
feld
Ženska ko-
Ana's Tie V
kožna n
mrežasto r

NOTRANJA OPREMA

Okras – ornament je likovni element, namenjen krašenju ali okrasni členitvi lesenega, kovinskega, kamnitega ali iz drugega gradiva izdelanega elementa bivalne opreme ali stavbnega pohištva.

Okrasno oblikovanje pohištva (notranje opreme) in stavbnega pohištva je bilo in je prilagojeno stilu – oziroma v času oblikovanja arhitekture in pohištva uveljavljenim lepotnim smernicam.

Vse do sredine 20. stoletja, ko je postal okras nezaželen (okras je zločin) je bilo pohištvo in drugi elementi notranje opreme okrašeno.

Kljub modi in nečimrnemu izkoreninjanju okrasov se je okrasje ohranilo, postalo je preprosto, decentno in je podrejeno urejenosti in uporabni vrednosti elementa opreme-pohištva in stavbnega pohištva.

OKRAS BIVALNEGA
POHIŠTVA izdelanega iz lesa

površinska obdelava
profiliranje
rezbarjenje
struženje
vstavljanje
sestavljanje
vrezovanj
graviranje

TIPOLOGIJA OKRASJA

POVRŠINSKA OBDELAVA:

luženje

barvanje

lakiranje

voskanje

oljenje

poliranje

flodranje /vrsta barvanja/

pozlata

slikanje

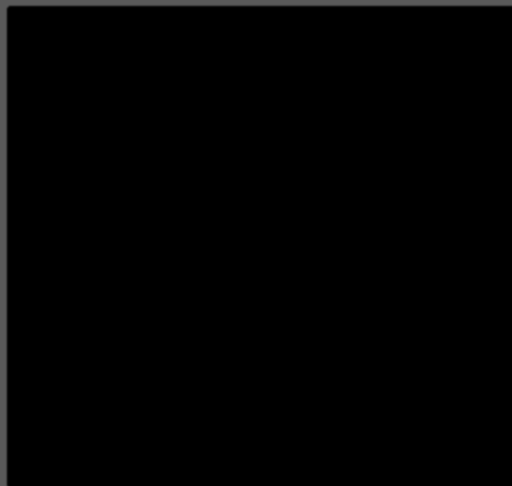

Luženje je okrasna tehnika za polepšanje in oplemenitenje lesenih površin.

Lužila za les na vodni osnovi obarvajo les tako, da je struktura lesa še vedno vidna. Lužila les le obarvajo, saj so narejena na vodni osnovi (torej se ob stiku z vodo sperejo) in ne nudijo nobene zaščite. Les najprej prebarvamo z lužilom, ko pa smo zadovoljni z odtenkom, ga lahko zaščitimo z olji ali voski ali pa premazom na vodni osnovi.

luženje

Barvanje (lateks, kredne, emajlirane, akrilne, mineralne). Barve pokrijejo strukturo lesa, videz je svilnat - sijajen, pol-sijajen ali mat. Če je predmet dobro prebarvan, na oko ni mogoče ugotoviti, iz kakšne vrste lesa (materiala) je.

barvanje

Voskanje

Les po nanosu voska (čebelji, camauba, antični vosek, ..) ne spremeni izgleda, vosek pa ščiti pred vlago in umazanijo. Površina dobi svilnat sijaj, ki ga lahko intenziviramo z blagim poliranjem s suho bombažno krpo.

Oljenje

Les po nanosu olja (laneno olje, tikovo, tungovo, ...) ne spremeni izgleda, je dobro zaščiten. Laneno olje je eno najstarejših in najbolj poznanih olj za zaščito lesenih površin. Globoko prodira v les in ustvarja vodo odbojni sloj, ki preprečuje izsušitev.

Oljenje

Lakiranje

Lak je pokrivno zaščitno sredstvo, ki je po navadi brezbarven in v debelem sloju pokriva površino. Les je s svojo teksturo jasno izražen. Površina je sijajna, struktura lesa je poudarjena.

Poliranje

Z glajenjem in nanašanjem zaščitnih sredstev delati površino gladko, bleščečo, z izrazito teksturo. Doseganje najboljših rezultatov čiščenja lesenega pohištva je odvisno od izbire pravilnega loščila za les. Na lepoto in življenjsko dobo vašega pohištva bo močno vplivala vrsta loščila za les, ki jo izberete. Uporabljamo politure kot so čebelji vosek, firnež (laneno olje in sušilo), druga olja – terpentinovo olje, tikovo, orehovo – smole, šelak , ...

poliranje

Šelak - gre za smolo živalskega porekla, ki jo izločajo ščitaste uši (*Kerria Lacca* ,*Collus Lacca*, *Tacharrdia Lacca* Kerr in še nekatere druge *Tacharrdia* uši), ki se prehranjujejo s smolo različnih drevesnih vrst kot so *Croton lacciferum*, *Euphorbiacea*, *Ficus religiosa*, *Artocapea* in nekaj vrst *Butea*, predvsem v vzhodni Indiji, Sri Lanki in Antilih.

Flodranje

Stara tehnika barvanja, s katero se imitirajo kakovostne vrste lesa /oreh, hrast češnja/

Pozlata

Tenka prevleka iz zlata.

Pozlatitev je proces nanašanja zlata na površino predmetov, izdelanih iz drugih materialov.

Zlato je čez površino na tanko prevlečeno. To poveča estetsko vrednost predmeta.

Pozlata je dekorativna tehnika, poznana že v starem Egiptu.

Zlate lističe so stari mojstri polagali na omočeno glineno osnovo, imenovano poliment, ki je izboljšala barvo, odbojnost in trajnost zlate površine, lastnosti, zaradi katerih so zlato povezovali tudi z lepoto in bogastvom v kulturah po svetu. Ta dekorativna tehnika je postala izjemno priljubljena v tabelnemu slikarstvu 13. in 14. stoletja, v uporabi pa je ostala do modernejših slikarjev, kot je Gustav Klimt, in vse do danes. In se zato uporablja v okrasne namene, tudi pri pohištvu.

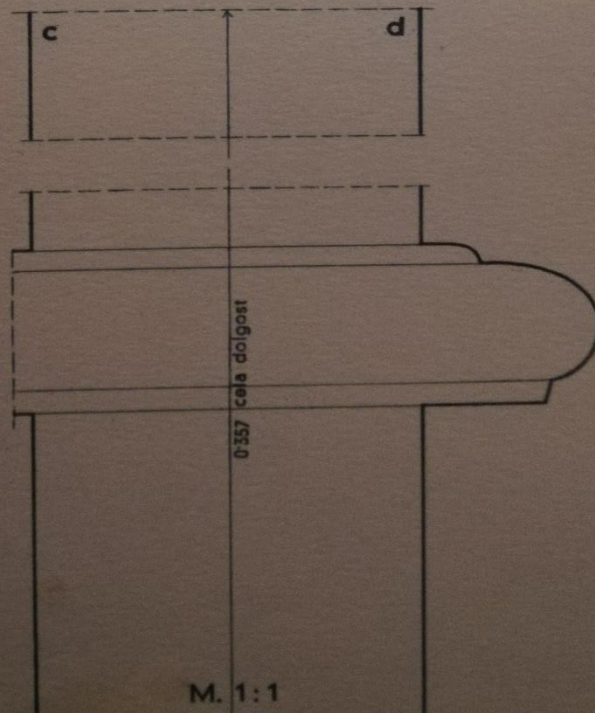
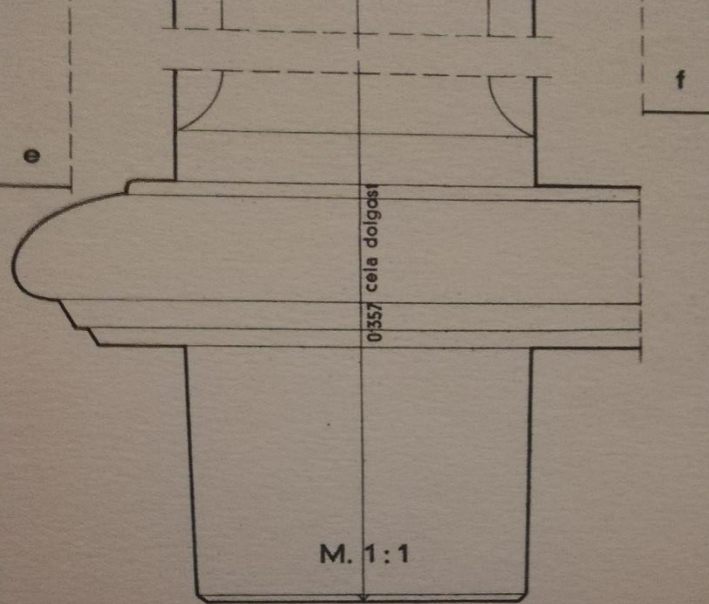

Slikanje, risanje

Okrasni poudarke pohištva z naslikanim, narisanim vzorcem. Zaradi sorazmerne enostavnosti je bilo slikanje zelo razširjeno tudi v opremi manj premožnih . Prekritje lesa z barvnim premazom, ki povsem prekrije strukturo lesa. Če je predmet dobro prebarvan, na oko ni mogoče ugotoviti, iz kakšnega materiala je. Z barvo les tudi zaščitimo.

PROFILIRANJE

razčlenjevati profil česa z
zarezi, vzboklinami:

REZBARJENJE

je umetniško ali obrtniško oblikovanje lesa z rezilom, namenjeno predvsem olepšavi.

Rezbarstvo je doživelo svoj prvi razcvet že v Starem Egiptu. V Evropski umetnosti se je uveljavilo že v zgodnjekrščanski umetnosti, zlasti dolgo tradicijo ima v rezljanju cerkvenih vrat. V 15. stoletju se je rezbarstvo zelo razširilo in doživelo umetniški razcvet, še zlasti v nemško govorečih deželah in na Nizozemskem, saj so tam rezbarji pričeli izdelovati cerkveno opremo, zlasti oltarje, klopi, kipce in drugo.

Danes je rezbarstvo predvsem umetniško oblikovanje skulptur iz lesa ali kosti in tehnika oblikovanja okrasja notranjih prostorov (opažev, podbojev, vratnih kril) ter notranje opreme (omare, stoli, mize).

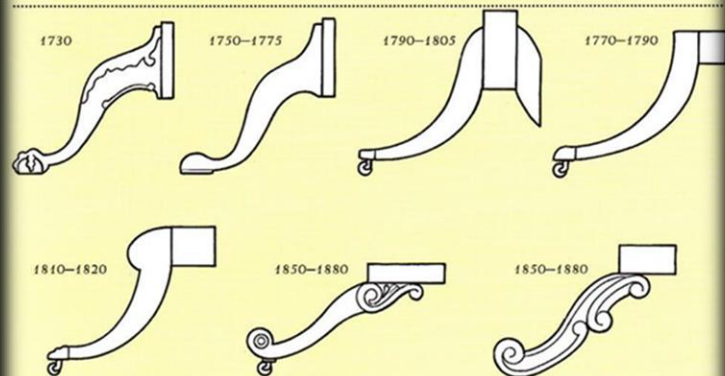
STRUŽENJE

Stružiti pomeni z odrezovanjem tankih plasti delati gladko, ravno površino (stružiti parket). S strojnim odrezovanjem tankih plasti oblikovati vrteči se predmet; oblikovanje lesa s stružnico.

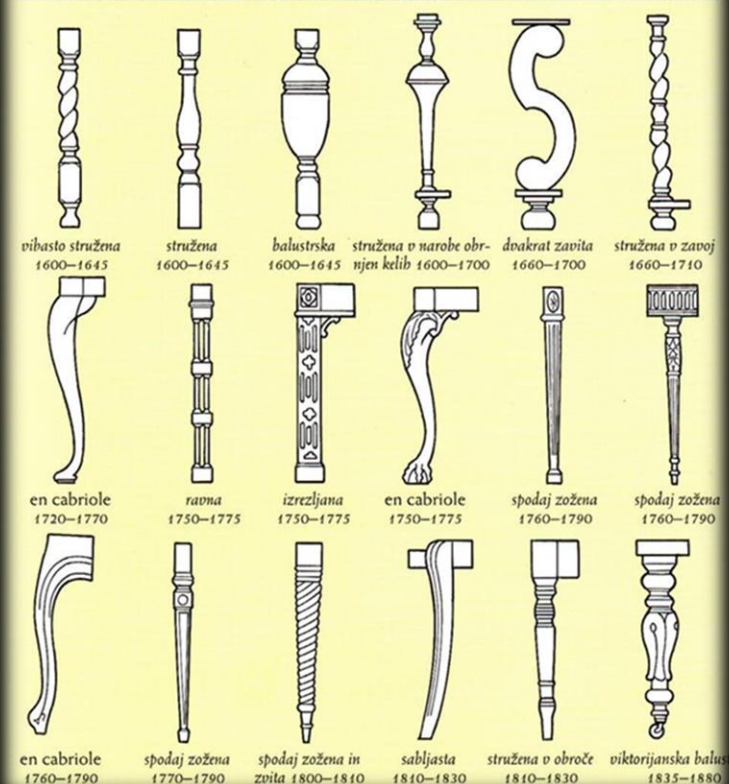
Struženje v obliki spirale ali vibe, struženje v obliki krogel.

Struženi deli zaznamujejo pohištvo od 17. stoletja dalje, predvsem noge in vezne letve pri mizah in stoli.

Noge pri trinožnih mizah

Noge

VSTAVLJANJE, VLAGANJE, MARKETERIJA

Vlaganje je krasilna tehnika, pri kateri drugačne vrste lesa, kovino, na primer, medenino, slonovo kost, biserno matico in druge snovi vložijo v izdolbeno površino.

Stara tehnika krašenja z vlaganjem korenini v starem Egiptu. V Evropi se je umetnost najprej razvila v Sieni 1330 in se je nadaljevala v 15. stoletju ter v severni Italiji v petnajstem in šestnajstem stoletju. Širila se je v nemške centre, flamski mojstri so jo uvedli v London v kasnejšem šestnajstem stoletju. Najboljše primere intarzije lahko najdemo na omarah iz tega obdobja, ki so predstavljale veliko razkošje in prestiž. Po približno letu 1620 se je intarzija pojavila tudi v urbanem pohištvu.

- **Intarzija**
Oblika marketerije - okrasni vložek v lesu.
- **Inkrustacija**
Oblika marketerije - okrasni vložek iz kamna, biserovine, slonove kosti.
- **Parketerija**
Oblika marketerije s ponavljajočimi se geometričnimi vzorci iz drugačnih vrst lesa.

Intarzija

Intarzija

HIS

1896

Inkrustacija

SESTAVLANJE

Spajanje (sestavnih delov) v celoto (enake ali različne vrste lesa; les in kovina;)

VREZOVANJE, GRAVIRANJE

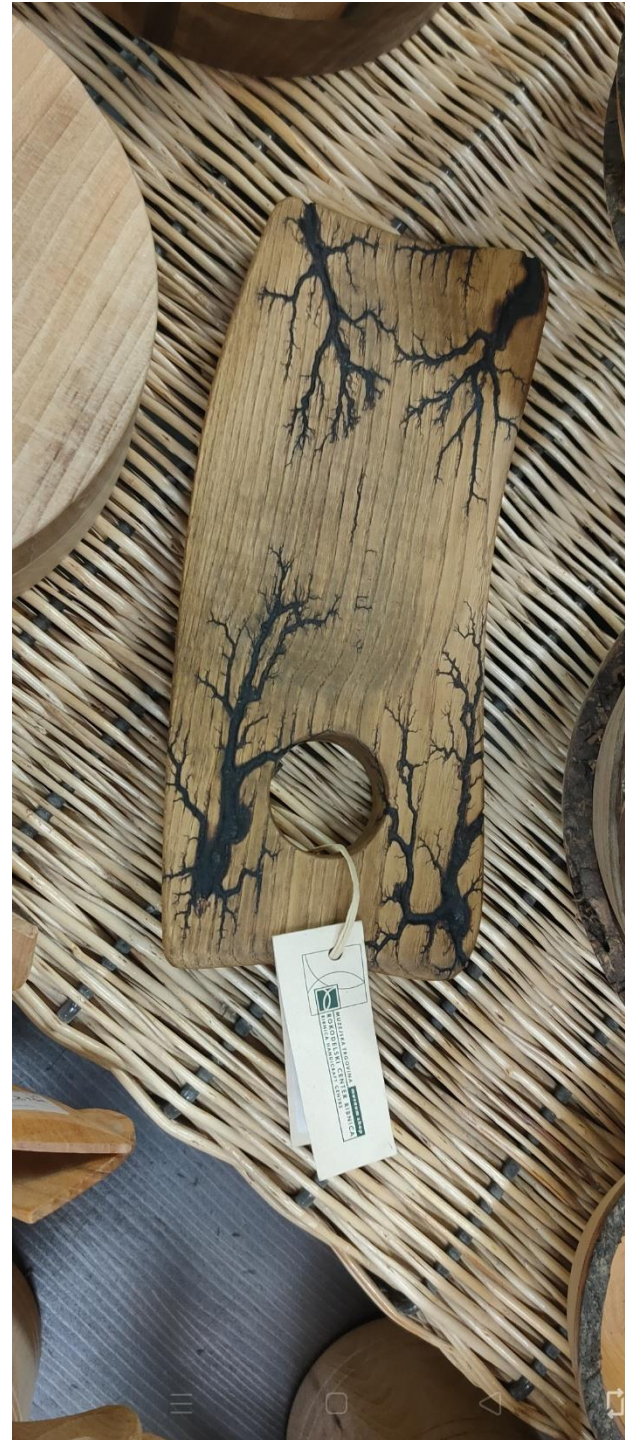
Okrasno zarezovanje ravnih in krivih črt. Fuge so plitke.

Gravirati -am nedov. in dov. (i)
vrezovati črke, okraske v trdo snov,
navadno v kovino:

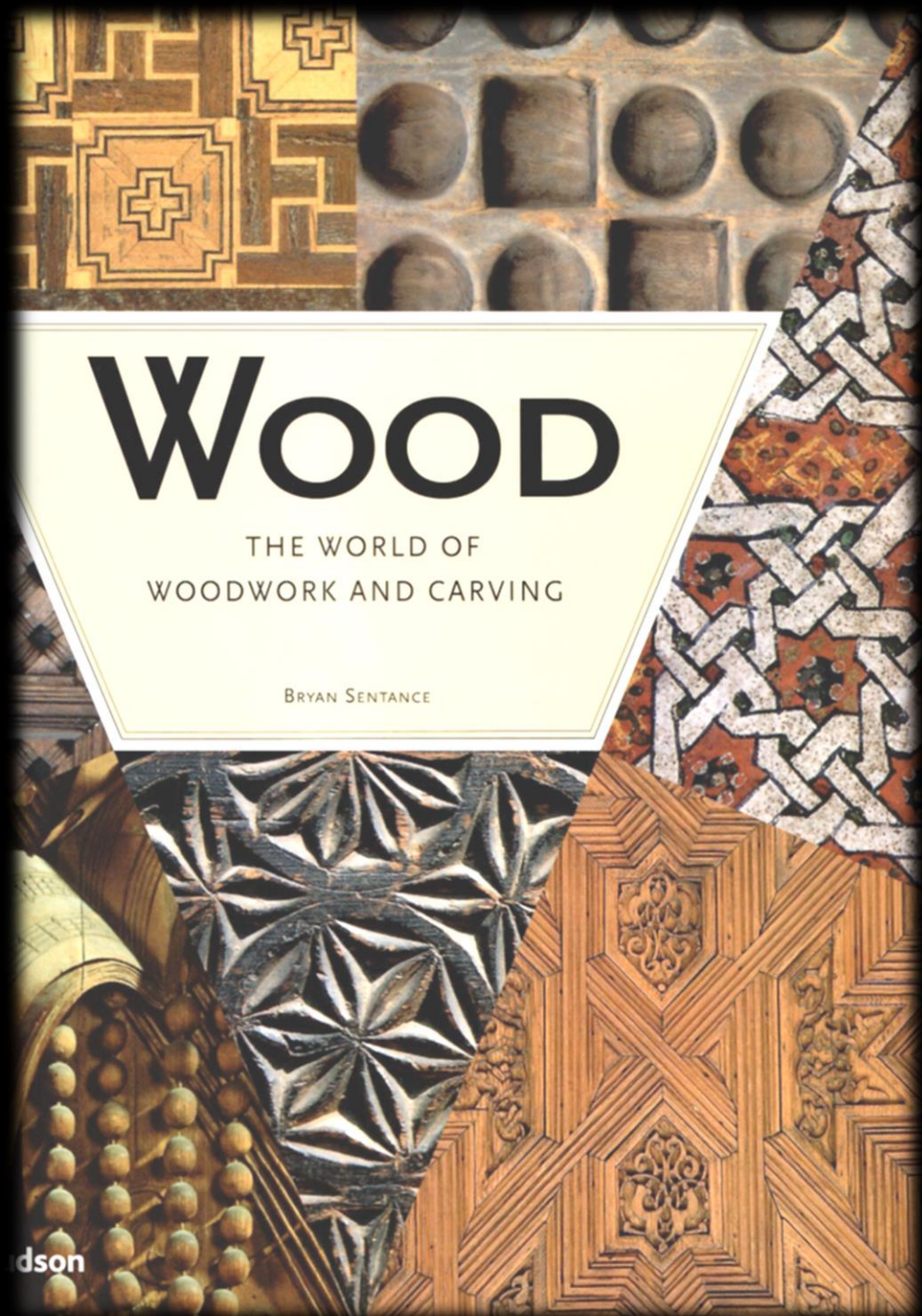
IZREZOVANJE

Okrasno zarezovanje ravnih in krivih črt. Fuge so plitke.

„Posamezna umetnostna obdobja so pustila sledi v zgodovinskem spominu, in sicer tudi v nekaterih gmotnih pričevanjih, ki govorijo o modi in okusu določenih družbenih slojev v zvezi z njihovo bivalno kulturo. Tako se posamezni likovni slogi kažejo tudi v pohištvu, ki mu pravimo stilno in ima še danes svoje pristaše.

Živeti z določenim slogom iz preteklosti je v sodobnem svetu svojevrsten izziv, za nekatere tudi del njihovega estetskega obzorja ali nadaljevanje družinske dediščine, za druge spet le statusni simbol in sredstvo za poudarjanje družbenega prestiža.“
(Janez Bogataj, Mojstrovine Slovenije)

Hvala!